

O'ZBEKISTON RESPUBLKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QO'QON DAVLAT UNIVERSITETI
GEOGRAFIYA VA IQTISODIYOT KAFEDRASI

11.00.01-"TABIY GEOGRAFIYA" IXTISOSLIGI BO'YICHA
MUTAXASSISLIK FANIDAN TAYANCH DOKTORANTURA
(PhD)GA KIRISH IMTIXONI

D A S T U R I

Qo'qon—2025

KIRISH

11.00.01 – Tabiiy geografiya ixtisosligi bo'yicha tayanch doktranturga kiruvchilar uchun fan talabalarini nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, geografik, geofizik va geokimyoviy jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarash shakllangan bo'lishi lozim. Shuningdek, ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalangan holda bilimlarni oshirish va ko'nikmalarni mavjud bo'lishi kerak.

Tabiiy geografiya bo'yicha PhD imtihoni nafaqat nomzodning fanning asosiy tamoyillarini egallashini, balki ularning ilg'or tadqiqotlar va zamonaviy ekologik muammolar bilan shug'ullanish qobiliyatiga ega bo'lishi. Nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan uyg'unlashtirib, tabiiy geografiyaning rivojlanishiga hissa qo'shishi va inson va atrof-muhitning o'zaro ta'siridan kelib chiqadigan murakkab muammolarni tushunishi va ularni ijobiy hal etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqa olishlari lozim.

11.00.01 – TABIIY GEOGRAFIYA IXTISOSLIGI BO'YICHA TAYANCH DOKTRANTURAGA TALABGORLAR UCHUN MUTAXASSISLIK FANLARIDAN DASTUR

Tabiiy geografiyaning nazariy asoslari. Geomorfologiya, iqlimshunoslik, gidrologiya, biogeografiya kabi fanlarni o'z ichiga olgan tabiiy geografiyani nazariy asoslari haqidagi bilimlarini namoyish etishlari kerak. Yerning tabiiy tizimlarini va uning landshaftlari va ekotizimlarini shakllantiradigan jarayonlarni tushunishga urg'u beriladi.

Tabiiy geografiyada uslubiy yondashuvlar. Tadqiqot metodologiyasini bilish juda muhimdir. Bu fazoviy tahlil, dala tadqiqotlari, masofaviy zondlash, Geografik axborot tizimlari (GIS) va tabiiy hodisalarni o'rganish va modellashtirish uchun foydalaniladigan statistik vositalarni o'z ichiga oladi. Nomzodlar turli manbalardan ma'lumotlarni toplash, qayta ishlash va sharhlashni yaxshi bilishlari kerak.

Geografik rayonlashirish va mintaqashunoslik. Tekshiruvning muhim qismi Yerning tabiiy hududlarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Nomzodlar iqlim, topografiya, o'simliklar va gidrologik sharoitlardagi farqlarni ta'kidlab, muayyan hududlarning tabiiy geografiyasini baholash va rayonlashirish olishlari kerak.

Ekotizimlar va barqarorlik. Inson va atrof-muhitning o'zaro ta'sirini va ularning barqarorlikka ta'sirini tushunishni talab qiladi. Nomzodlar inson faoliyatining iqlim o'zgarishi, o'rmonlarni kesish, tuproq degradatsiyasi va suv resurslarini boshqarish kabi tabiiy tizimlarga ta'sirini tahlil qilishlari kerak. Bundan tashqari, tabiatni muhofaza qilish va barqaror rivojlanish tushunchalari bilan tanishish talab etiladi.

Tabiiy geografiyaning zamonaviy masalalari. Iqlim o'zgarishi, tabiiy xavf-xatarlar (masalan, toshqinlar, zilzilalar va ko'ehkilar), atrof-muhitning buzilishi va tabiatni muhofaza qilish strategiyalari kabi zamonaviy masalalarni ham qamrab oladi. Nomzodlar tabiiy geografiya obyektiv orqali ushbu global muammolarni tanqidiy baholash va yechimlarni taklif qilish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak.

GIS va masofaviy zondlashdan foydalanish. Zamonaviy tabiiy geografiyaning muhim qismi GIS va masofadan zondlash texnologiyalarini qo'llashni o'z ichiga oladi. Nomzodlar ushbu vositalarni fazoviy tahlil, atrof-muhit monitoringi va resurslarni boshqarishda qo'llash qobiliyatini namoyish etishlari kerak.

Geografiya fanlari strukturasi, metodologiyasi, umumiy tabiiy geografik fanlar, geografik qobiq, uning gorizonttal va vertikal tuzilishi, geografik qobiqning xususiyatlari, tabiiy komplekslar, Yerning iqlim mintaqalari, tabiat zonlari, geografik muhit va inson munosabatlarining geografik asoslariga oid nazariy qarashlar. Geografik qobiqdagi qonuniyatlarni, tabiiy geosistemalarni rivojlanishining prognozlarini, atmosferani, litosferani, gidrosferani

11.00.01-Tabiiy geografiya ixtisosligi bo'yicha dasturi ixtisoslik talablari, mazmuni va asosiy yo'nalishlarini o'z ichiga oladi. Tayanch doktranturaga talabgorlarga kirish imtihonlariga tayyorgarlik ko'rishda ushbu dastur savollaridan foydalanish tavsiya etiladi.

Qo'qon davlat universiteti Geografiya va iqtisodiyot kafedrasining 2025-yil ____dagi yig'ilishida ko'rib chiqilgan va tavsiya etilgan (№ ____-son bayoni)

11.00.01-Tabiiy geografiya ixtisosligi bo'yicha dasturi Qoqon DU Kengashining 2025-yil " ____ "dagi ____ - sonli bayoni bilan maqullangan.

Tuzuvchi:

Tobirov O.Q.

Qo'qonDU, Geografiya va iqtisodiyot kafedrasini mudiri, g.f.f.d., PhD

Qo'ziboyeva O.M

Qo'qonDU, Geografiya va iqtisodiyot kafedrasini professori, g.f.d. (DSc)

Taqrizchi:

Mo'minov D.G.

Qo'qonDU, Geografiya va iqtisodiyot kafedrasini dotsenti, geografiya fanlari nomzodi

rayonlashtirishda zonallik va azonalik qonuniyatlarini. Tabiiy geografiyada zonallik qonuniyatlarini, zonallik qonuniyatiga qarama-qarshi bo'lgan tabiiy qonuniyatlarini. Landshaftlardagi vertikal va gorizontall aloqadorlikning o'zgarishi. Tog'li xududlarni tabiiy geografik rayonlashtirish muammolari.

Antropogen landshaftshunoslikning predmeti va tadqiqot obyektlari. Antropogen landshaftshunoslikning rivojlanish tarixi. Antropogen landshaftlarni mazmuniga ko'ra tasniflash. Antropogen paragenetik landshaft komplekslari va ularning taksonomik birliklar sistemasi. F.N.Milov, A.A.Abdulqosimovning antropogen landshaftlarni tasniflash sxemasi. D.V.Bogdanov, I.M.Zabelin, A.G.Ischenkolarning landshaftlarning o'zgarishlik darajasi bo'yicha tipallashtirish masalalari.

O'rta Osiyoning orografik tuzilishi. Turon tekisligining tabiiy geografik sharoiti. O'rta Osiyo reliefining shakllanish va rivojlanish tarixi. Turon tekisligining iqlimi va iqlim tiplariga ta'siri. O'rta Osiyo tog'li o'lkasining iqlimi va uning ekspozitsiyalar bo'yicha o'zgarishi. O'rta Osiyoning tog'li va uning genetik tiplari. Kungay va terskay landshaftlar. Cho'l zonasi geotizimlari va ularni tadqiq etish metodlari. Yirik cho'lshunos olimlar A.G.Babayev, L.A.Alibekov, S.B.Abbasov, I.K.Nazarov, A.A.Rafiqov. V.A.Rafiqovlarning cho'l landshaftlarini tadqiq etishga doir amalga oshirgan ilmiy tadqiqotlari. Qizilqum cho'lining tabiiy sharoiti va landshaft tiplari. Markaziy Qizilqumning past tog'li va ularning xarakterli xususiyatlari. Qoraqum cho'lning tabiiy sharoiti va landshaft tiplari. Tyanshan tog' sistemasi orografik tuzilishi va landshaftlarining vertikal mintaqalanishi. Tyanshan tog' tuzilishi va muzliklarni geografik tarqalishi. Pomir tog' sistemasi orografik tuzilishi va muzliklarni geografik tarqalishi. Issiqko'lining tabiiy sharoiti va landshaft zonalarining g'arbdan sharqqa qarab o'zgarishi.

Barqaror rivojlanish indikatorlari. Barqaror rivojlanish va atrof-muhit muhofazasi. Xalqaro ekologik munosabat qoidalarini va geografik xususiyatlari. Barqaror rivojlanish indikatorlariga tizimli yondashuv.

O'zbekistonni tabiiy geografik rayonlashtirish printsipalari va metodlari. O'zbekistonda amalga oshirilgan geografik tadqiqotlar mazmuni va mohiyati (N.A.Kogay, L.N.Babushkin, T.V.Zvonkova, N.A.Gvozdeskiy, Chetarkin, Z.M.Akramov, A.A.Rafiqov, A.A.Abdulqosimov, L.A.Alibekov, S.A.Nishonov, A.R.Raxmatullayev, S.B.Abbasov, I.K.Nazarov, Sh.S.Zokirov, K.M.Boymirzayev, A.K.Urabbayev, A.N.Nigmatov, N.I.Sabitova, P.Baratov, I.Xasanov va boshqalar). Quyil Amudaryoning tabiiy geografik tavsifi. O'rta va quyil Zarafshonning qiyosiy tavsifi. Farg'ona botig'ini tabiiy geografik rayonlashtirish va qiyosiy tavsiflash. Surxondaryo botig'ida vujudga kelgan geokologik vaziyatlar va ularni atrof-muhitga ta'siri. Ustyurt platosining xarakterli xususiyatlari va tabiiy geografik rayonlari. Nurota tog'larining geologik va geomorfologik tuzilishi. Zarafshon tog' tizimining tabiiy geografik rayonlarga bo'linishi va ularning qiyosiy tavsifi. Zarafshon botig'ining voha landshaftlari va ularning morfologik strukturalari.

11.00.01 – Tabiiy geografiya ixtisosligidan minimum imtihon savollari va adabiyotlar

T/r	Savol	Umumiy Yer bilim	Adabiyot
1.	Yer planetasi Umumiy Yer bilimining ob'ekti sifatida	Vahobov H. va boshqalar. Umumiy yer bilim. T.: "Bilim" nashriyoti, 2005. - 256-b	
2.	Yerning harakati va uning geografik xususiyatlari	Шубаев Л.П. Умумий Ер билими. Т.: Ўқитувчи. – 1975. 388 б	

va biosferadagi murakkab o'zaro aloqalar va qonuniyatlar haqidagi bilimlarni amaliyotga tatbiq etish, landshaftlarni ajratish va farqlash, tabiiy geografik rayonlarga tavsif berish. Geografiya fanining rivojlanishini asosiy bosqichlari, geografik qobiqlarning umumiy tavsifi va asosiy xususiyatlari: moddalarning xilma-xilligi, nomuvozanligi, tarkibining doimo murakkablashib borishi va h.k. Geografik qobiqlardagi moddalarning kimyoviy va fizik xossalari. Geografik qobiqlarning tarkibiy qismlari. Geografik qobiqlarning vertikal tuzilishi. Tabiiy geografik qobiqlarning umumiy xususiyatlari. Geografik qobiqlarning kimyoviy va fizik xossalari. Geografiyaning tadqiqot usullari. Geografik qobiqlarda biokimyoviy aylanma harakat.

Yerning ichki tuzilishi va Geostellarlar. Odam va yerning paydo bo'lishi haqidagi nazariyalar. Relief to'g'risida umumiy ma'lumot. Geoxronologiya shkalasi va Yerning yoshini aniqlash. Yerdagi hayotning paydo bo'lishi va rivojlanish bosqichlari. Mineralar va tog' jinslari. Ularining fizik tasnifi. Endogen jarayonlar. Litosferada moddalarning aylanma harakati. Tektonik va neotektonik harakatlar. Magmatizm, metamorfizm va zilzila. Ularining relief hosil bo'lishdagi roli. Yer po'stining rivojlanish qonuniyatlarini. Planetar relief shakllari. Ekzogen jarayonlar. Nurash va relief. Shamolning geologik ishi. Yonbag'irlar va relief. Oqar suvlarning geologik ishi. Okean oqimlari va ularning materik tabiatiga ta'siri. Flyuvial relief shakllari. Yer osti suvlari va ularning turlari. Karst jarayonlari va karst reliefi. Glyatsial jarayonlar va muzloq relief shakllari. Qirg'oqlar reliefi. Dengiz va okeanlarning geologik ishi. Okean tubining reliefi. Arid o'lkalar reliefi. Geologiya va geomorfologiya fanlarida qo'llaniladigan tadqiqot usullari. Tarixiy geologiya va Yer taraqqiyotining umumiy xususiyatlari. Yer po'stining umumiy tebranma harakatlari.

Yerning landshaft sferasi, uning strukturalari va asosiy xususiyatlari. Landshaft sferasining ikki yarutilligi va vertikal chegaralari. Landshaftshunoslikning predmeti va tadqiqot obyekti. Landshaft to'g'risida tushuncha, uning mazmuni va mohiyati. Landshaft tushunchasining uch xildagi talqin etilishi: 1) landshaft – umumiy tushuncha; 2) landshaft – tipologik tushuncha; 3) landshaft – regional tushuncha. Landshaftlarning morfologik qismlari va ichki aloqadorliklari. Landshaftlar dinamikasi va barqarorligi. Landshaftning maqsad faoliyati. Landshaftlarni baholash.

Landshaftshunoslik fanining shakllanish va barqaror rivojlanish tarixi. Landshaftlarning tekislik o'lkalarida kenglik bo'yab zonal differentsiatsiyalanishi. Landshaftlarning tog'lik o'lkalarda balandlik bo'yab mintaqalik differentsiatsiyalanishi. Tabiatda landshaftlar asimmetriyasining vujudga kelishi va ularni shakllantiruvchi omillar. Landshaftshunoslikda "tizim" tushunchasi. Zonallik, azonallik, sektorial, provintsiallik qonuniyatlarini va landshaft zonalarini sistemasi. Dengiz va kontinental spektrlik. Baryerlik va uning landshaft shakllanishidagi roli. Funktsional bir butun geotizimlar, paragenetik geotizimlar, bog'liq geotizimlar, texnogen geotizimlar, meliorativ geotizimlar, agrotizimlar tushunchalari mohiyati va mazmuni. Tabiiy geografik komplekslar va ularning ko'lamlari. Geografik zona va uning tarkibidagi landshaft komplekslarining dinamik rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy manbalar – tektonogen, biogen, iqlim va antropogen omillardan tashkil topganligi. Tektonogen, biogen, iqlim va antropogen omillar o'ziga xos xususiyatlarini tahlil qilish.

Tabiiy geografik rayonlashtirish muammolari. Tabiiy geografik rayonlashtirishning asosiy printsipalari. Tabiiy geografik rayonlashtirishning asosiy metodlari. Landshaft tipologik kartalar asosidagi tabiiy geografik rayonlashtirish. Tabiiy geografik rayonlashtirishning regional taksonomik birliklar sistemasi va ularning mohiyati. Tabiiy geografik rayonlashtirishning nazariy va amaliy masalalari. Kompleks tabiiy geografik rayonlashtirish – tabiiy geografik rayonlashtirishning eng muhim birinchi darajali muammolaridan ekanligi. Rayonlashtirishning xalq xo'jaligining turli sohalari uchun ham amaliy ahamiyati. Tabiiy geografik rayonlashtirishni ajratishning asosiy qonuniyatlarini, O'rta Osiyo va O'zbekiston hududlarini tabiiy geografik rayonlashtirish masalalari. N.A.Kogay, L.N.Babushkin, Z.M.Akramov, A.A.Rafiqov, A.A.Abdulqosimov va boshqa olimlarning rayonlashtirish sxemalari. Tabiiy geografik rayonlashtirishning taksonomik birliklar sistemasi. Tabiiy geografik

3.	Yer planetasida zonallik va azonallik qonuniyati	Савцова Т.М. Общее землеведение. - М.: Академия, 2003.
4.	Umumiy Yer bilimi: tushunchasi, mazmuni va mohiyati	Судакова С.С. Общее землеведение. - М.: Недра, 1987.
5.	Umumiy Yer bilimining fanlar orasida tugan o'ri	Мильков Ф.Н. Общее землеведение. - М.: Высшая школа, 1990.
6.	Umumiy Yer bilimi faniga doir muammolar va ularning yechimlari	Калесник С.В. Умумий Ер билими киска кўрей. - Т.: 1966. -300 б
Geografiya nazariyasi va tarixi		
7.	Geografiyani boshqa fanlar orasida tutgan o'ri	Асқар Нигматов. Табиий географик фанларнинг назарий муаммолари. -Т.: «Fan va texnologiya», 2010. - 202 б.
8.	Geografik qobiq geografiya fanining obyekt sifatida	Зокиров Ш.С., Топоя Х.Р. География тарихи. Бухоро, "Дурдона", 2015. Valobov H. va boshqalar. Umumiy yer bilimi. T.: "Bilim" nashriyoti, 2005. - 256-b Асқар Нигматов. Табиий география ва геоэкология. -Т.: «Наврў», 2018. - 220 б.
9.	Geografik tadqiqotlarning o'ziga hos xususiyatlari	Zokirov Sh.S., Egamov B.Y. Geografiya tarixi: Ertosfindan Koshg'arigacha. - T., "Chashmartin", 2012. Солнев А.С. Илмий тадқиқот асослари. Магистр ва аспирантлар учун қўлланма. - Т.: «ЎЗМУ наприёт», 2003. - 50 б.
10.	O'zbekistonda geografik tadqiqotlar: kecha, bugun, ertaga	Теория и методология географической науки / А. Г. Исаченко. - М.: Академия, 2004. - 400 с.
Tabiiy geografiya nazariyasi va tarkibi		
11.	Tabiiy geografik karashlarning paydo bulishi va rivojlanish tarixi	Асқар Нигматов. Табиий географик фанларнинг назарий муаммолари. -Т.: «Fan va texnologiya», 2010. - 202 б.
12.	Tabiiy geografik tadqiqot usullari	Valobov H. va boshqalar. Umumiy yer bilimi. T.: "Bilim" nashriyoti, 2005. - 256-b
13.	GAT texnologiyalari - tabiiy geografiyaning zamonaviy tadqiqot yondashuvi sifatida	Асқар Нигматов. Табиий география ва геоэкология. -Т.: «Наврў», 2018. - 220 б.
14.	Tabiiy geografik muammolar va ularning tasniflanishi	Солнев А.С. Илмий тадқиқот асослари. Магистр ва аспирантлар учун қўлланма. - Т.: «ЎЗМУ наприёт», 2003. - 50 б.
15.	Tabiiy geografik rivojlanish usullari	Теория и методология географической науки / А. Г. Исаченко. - М.: Академия, 2004. - 400 с.
16.	Tabiiy geografik baholash usullari	Курбонниязов Р. Умумий табиий география. -Т.: «Университет», 2000. -121 б.
17.	Tabiiy geografik tadqiqotlar metodologiyasi	
18.	Tabiiy geografik prognozlash	
19.	Atrof tabiiy muhitni nazoratlash va monitoringini olib borish yo'llari	
20.	Geotizmlarni kartalashirish	

Geomorfologiya

21.	Geomorfologiya: tushunchasi, mazmuni va mohiyati	Елбоев Р.Е. Геология, геоморфология ва тупроқшunoslik. 2002й- 111-бет. Yu.Irgashev, R.Eshbayev. Geologiya va geomorfologiya. -T.: "Fan va texnologiya", 2013, 208 bet Костенко Н.П. Геоморфология. - М., 1985. - 182 с.
22.	Endogen va exogen jarayonlar ular ta sirida paydo bo'ladigan relyef shakllari	A.Baratov Geologiya asoslari va geomorfologiya. -Namangan, - 81 bet.
23.	Geomorfologiyaning predmeti va prinsiplari	
Iqlimshunoslik		
24.	Iqlimshunoslik: tushunchasi, mazmuni va mohiyati	Петров Ю.В. [ва бoshq.] Иклимшunoslik: ЎЗР олий ва ўрта-махsus таълим ваирлиги. — Т.: Ношир, 2010. 168-б.
25.	Iqlim shakllanishida geografik omillar	Umumiy gidrologiya va iqlimshunoslik / o'quv qo'llanma: Yunusov G'X, Ziyayev R.R.: «Barkamol fauz media» nashriyoti, 2018-yil. - 360 bet.
26.	Iqlim o'zgarishi va tabiiy geografik muammolar	Петров Ю.В., Эганбердиев Х.Т., Холматжанов Б.М. Метеорология и климатология. — Т.: Изд-во НУУз, 2005
27.	Cho'llanish jarayoni va iqlim	
Gidrologiya		
28.	Gidrologiya: tushunchasi, mazmuni va mohiyati	Umumiy gidrologiya va iqlimshunoslik / o'quv qo'llanma: Yunusov G'X, Ziyayev R.R.: «Barkamol fauz media» nashriyoti, 2018-yil. - 360 bet.
29.	Gidrologiya va gidrogeologiya: umumiy va xususiy tomonlari	Расулов А.Р., Хикматов Ф.Х. Умумий гидрология. -Тошкент: Университет, 1995.-175 б.
30.	Gidrologiyaning tadqiqot obyekti	Расулов А.Р., Хикматов Ф.Х., Айгбаев Д.П. Гидрология асослари. Тошкент: Университет, 2003. - 327 б.
31.	Geotizmlarning shakllanishida gidrologik omillar va ularning tasniflanishi	
Tuproqshunoslik		
32.	Tuproqshunoslik tushunchasi va mazmuni	Хасанов И., Гуломов П. Ўзбекистон табиий географияси. -Тошкент, 2006. Abdullayev X.A. O'zbekiston tuproqlari. T., 1973.
33.	Tuproq hosil bo'lish jarayoni	Abdullayev X.A., Tursunov L.T.
34.	O'zbekistonda tuproqlarning tarqalish qonuniyatlari	Tuproqshunoslik asoslari, T. 1994 Bahodirov M., Rasulov A.
35.	Tuproqlarning tasniflanishi	«Tuproqshunoslik», T. O'qituvchi, 1975 Boboxo'jayev I.I., Uzoqov P.
36.	Tuproq eroziyasi va melioratsiyasi	«Tuproqshunoslik» T. «Mexnat» 1995. Pankov M.A. Tuproqshunoslik. T. UzSSR «O'ra va oliy maktab» Davlat nashriyoti, 1963.

37.	Tuproqlar ekologiyasi	Pankov M.A., Pankova Z.N. Tuproq eroziyasi va unga qarshi kurash choralar. T. O'zbekiston, 1965.
Landshaftshunoslik		
38.	Landshaft tushunchasi mazmuni va mohiyati	Zokirov Sh.S. Antropogen va amaliy landshaftshunoslik. T.: «Universitet», 1998. - 68 b.
39.	Kartografik landshaftshunoslik	Zokirov Sh.S. Kichik xududlar tabiiy geografiasini. T.: «Universitet», 1999. - 120 b.
40.	Parogenetik landshaftshunoslik	Zokirov Sh.S. Landshaftshunoslik asoslari. Toshkent, Universitet nashriyati, 2010. - 158 b.
41.	Landshaft komponentlari va landshaft hosil qiluvchi omillar	Zokirov Sh.S. Landshaftshunoslik asoslari. «Universitet», 1994.
42.	Geotizm taksonomik birliklarida landshaftning tug'ulgan o'rni	Zokirov Sh.S., Boymirzaev K. M. Landshaftshunoslik asoslari. Namangan 2009.
Biogeografiya		
43.	Biogeografiya tushunchasi, mazmuni va mohiyati	F.R. Xolboyev, D.A. Azimov, E.Sh. Shernazarov. Zoogeografiya. T.: «Barkamol fayz media», 2018, 216 bet.
44.	Hayvonot dunyosini tarqalishining tabiiy geografik jihatlari	Abduraxmanov G. M. va dr. Biogeografiya. - M.: Akademiya, 2003, 474 s.
45.	O'simlik dunyosini tarqalishining tabiiy geografik jihatlari	Voronov A.G. Biogeografiya. - M.: M.U., 1987, 264 s.
46.	Biogeografiyaning tadqiqot obekti va predmeti	Voronov P.P., Drozdov N.N. Biogeografiya. - M.: Vnukovskiy universitet, 2001, 303 s.
47.	Geotizmlarni shakllanishida o'simlik va hayvonot dunyosining tug'ulgan o'rni	
Geologiya va litologiya		
48.	Tabiiy geografik jarayonlar va geologiya	Lange O.K. Geologiyaga kirish. — T.: 1962. Islomov O.I., Shorahmedov Sh.Sh. Umumiy geologiya. — T.: «O'qituvchi», 1971.
49.	Tabiiy geografik komplekslarni shakllanishida geologik omillarning o'rni	Fatullayev G' A., Husanov S.T. Tarixiy geologiya va paleontologiya asoslari. — T.: O'AMBN, 2004.
50.	Tabiiy geografiya fanida litologik kesmalar	Shorahmedov Sh.Sh. Umumiy va tarixiy geologiya. — T.: «O'qituvchi», 1985.
51.	Tog' jinslarining tasniflanishi	Qurbanov A.S. Geologiya. — T.: «O'qituvchi», 1992.
		A.Baratov Geologiya asoslari va geomorfologiya. -Namangan, - 81 bet.
Geoekologiya		
52.	Geoekologiya – geografik ekologiya ekanligi	Nigmatov A., Mucayev J. Geoekologiya asoslari va tabiatdan foydalanish. — T.: «Niso poligraf», 2017. – 120 b.
53.	Geoekologiya: kecha, bugun, ertaga	

54.	Geoekologik tadqiqotlar ob'ekti va predmeti	Rafikov A.A. Geoekologiya asoslari. — T.: «UzMU nashriyati», 2000. – 68 b.
55.	Geoekologik nazorat va monitoring	Qodirov E.B., Shermatov M.Sh., Akbarov X.A., Movlonov E.B., Odiylov A.A. Tabiiy muhitni muhofazalashning geoekologik asoslari. – T., 1999. – 19-6.
56.	Geoekologik metodlari	
57.	Geoekologik kartalarning mazmuni va mohiyati	
Mushtunoslik		
58.	Glyatsiologiya: tushunchasi, mazmuni va mohiyati	Golyubov G.N. Gidrologiya leydikov. – T.: Gidrometeoizdat, 1976.
59.	O'zbekistonda doimiy muzliklarning tarqalishi	Kalenskiy S.V. Ocherki glatsiologii. – M.: Geografiz, 1963.
60.	Markaziy Osiyo muzliklari va daryolarning suv rejimi	Saveliev B.A. Gletsyologiya. – M.: MGU, 1991.
Toponimika		
61.	Toponimika fani tushunchasi mazmuni va mohiyati	Karasov S., Toponimika. – T., 1978. – 32 b.; Murzaev E. M. Toponimika i geografya. – M.: Mysl, 1995.
62.	Tabiiy geografik holati va kelajak tadqiqotlar holati va kelajak istiqbollari	Basiev S.N. Obshchaya toponimika. – Minsk: BGU, 2008. – 168s.
Barqaror rivojlanish		
63.	Barqaror rivojlanish konsepsiyasining kelib chiqish tarixi va hozirgi holati	Nigmatov A.N. va boshqalar. Barqaror rivojlanishning geoekologik jihatlari. – T.: «Universitet», 2006. – 120 b.
64.	Barqaror rivojlanishning tabiiy geografik jihatlari	Azizov A.A., Akhmedova N.G., Nigmatov B.E. Barqaror taraqqiyot ta'limi. Uquv – uslubiy qo'llanma. – T., 2009.
65.	Geografiya va barqaror rivojlanish g'oyasi	Nigmatov A.N., Shivaldova N.S., Sulmonov R.N. Barqaror rivojlanishning ekologik jihatlari // Qo'llanma. – T.: Bioekos, 2004.
		Tureyev X.T. Ekologiya va barqaror rivojlanish. – T., 2009.

11.0.01-TABIIY GEOGRAFIYA IXTISOSLIGI BO'YICHA TAYANCH DOKTORANTURAGA KIRISH IMTIHONI BO'YICHA FANLARDAN KIRISH SINOVLARI BAHOLASH MEZONI

Tayanch doktorantura kirish sinovlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 22 maydagi 304-son Qarori bilan tasdiqlangan (2-ilova) «Oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qaroriga muvofiq tashkil qilinadi. Kirish sinovlari ishlarini baholash 100 ballik tizim asosida amalga oshiriladi.

11.0.01-Tabiiy geografiya ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga nomzodlarni qabul qilish og'zaki suhbat imtixonlari asosida o'tkaziladi.

BAHOLASH MEZONI

11.0.01-Tabiiy geografiya ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga nomzodlarni kirish sinovi mavjud o'quv dasturi asosida tuzilgan variantlar savollarga javob qaytarish tarzida amalga oshiriladi.

Har bir variantda 4 tadan savol bo'ladi. Talabgorning javoblari "0" balldan "100" ballgacha baholanadi.

Har bir variantda 4 ta savol mavjud bo'lib, har bir savol uchun maksimal 25 balldan belgilangan.

Variandagi savollarga berilgan javoblarning mazmuniga qarab, ularga quyidagicha miqdorda ballar belgilanadi:

1. Mazkur savolning mazmuni aniq, to'liq va mantiqan to'g'ri yoritib berilsa. Bundan tashqari, javob hozirgi zamon fan-texnika taraqqiyoti bilan bog'liq xolda, yoritilsa, 20 - 25 balgacha qo'yiladi.

2. Mazkur savolning mazmuni to'liq, yaxshi yoritilsa va hozirgi zamon fan-texnika taraqqiyoti yutuqlaridan foydalanilmasa, mavzular asoslangan, ammo ayrim noaniqliklar va chalkashliklarga yo'l qo'yilsa, 14 - 19 balgacha qo'yiladi.

3. Mazkur savolning mazmuni o'rtacha yoritilsa, javob to'g'ri berilsa, mavzular asoslangan, ammo ayrim noaniqliklar va chalkashliklarga yo'l qo'yilsa, 10-14 balgacha qo'yiladi.

4. Mazkur savolning mazmuni talab darajasida yoritilmasa va hozirgi zamon fan-texnika taraqqiyoti yutuqlaridan foydalanilmasa, savol bo'yicha aniq tasavvurga ega bo'lmasa, umuman javob berilmasa yoki noto'g'ri javob va ma'lumot berilsa, 0-10 balgacha qo'yiladi.

№	Umumiy ball	Baho	Tayanch doktoranturaga kiruvchining bilim darajasi	Xususiy ball
1	20-25	A'lo	Berilgan savollar mazmuni aniq yoritilib mazmun-mohiyatini to'liq ochib berilishiga; Javoblar mantiqan yaxlitlikka erishilgan va umumiy xulosalar chiqarish qobiliyatiga ega;	24-25
2	14-19	Yaxshi	Imlo va stilistik xatolarga yo'l qo'yilmagan. Javoblar to'g'ri yozilgan va mavzular asoslangan, ammo ayrim noaniqliklar, chalkashliklarga yo'l qo'yilgan; Javoblarda tayanch doktoranturaga kiruvchining mustaqil mushohada yuritish qobiliyati seziladi; Muammoni tahlil qilish qobiliyatiga ega.	22-23
				20-21
				18-19
				16-17
				14-15

Kirish sinovida 90-100 ball (jami ballning 90-100%) fanni mukammal o'zlashtirgan, variantda ko'rsatilgan savollarga tayanch so'z va iboralardan foydalanib, nazariy jihatdan asoslagan, chuqur va ilmiy-tahliliy tarzda yoritilgan talabgorlarga qo'yiladi. Shuningdek, bunda talabgorning mustaqil olgan ko'nikmalari va qo'shimcha manbalardan foydalanish ham hisobga olinadi.

Kirish sinovi 70-89 ball (jami ballning 70-89%) fanni o'zlashtirgan, variantda ko'rsatilgan savollarga tayanch so'z va iboralardan foydalanib javob bergan, lekin faqat savolning o'zi bilan cheklanib, tavsiya etilgan darslik va qo'llanmalarda berilgan fikrlardan ijodiy foydalana olgan, qo'shimcha adabiyotlardan foydalana olmagan talabgorlarga qo'yiladi.

Kirish sinovidan 60-69 ball (jami ballning 60-69%) fanni qisman o'zlashtirgan, qo'yilgan savollarga qisman javob bera olgan, qo'shimcha adabiyotlardan foydalana olmagan talabgorlarga qo'yiladi.

Kirish sinovida 55% dan kam ball savollarni yoritishda tayanch so'z va iboralarga qoniqarli javob bermagan, variantdagi savollarga javoblarni to'liq yoritib olmagan, ilmiy jihatdan asoslamagan talabgorlarga qo'yiladi.

3	8-13	Qoniqarli	Savollarda javobda masalaning mohiyatiga tushunilgan, ammo mazmun natijalar yuzaki yoritilgan; Mushohada bayonida fikr tarqoqligi kuzatilgan; Javoblarda mantiqiylik tamoyili buzilgan tasavvurga ega, biroq tahlil yetarli emas.	12-13
4	0-7	Qoniqsiz	Savol bo'yicha aniq tasavvurga ega emas, adabiyotdan aynan so'zma-so'z ko'chirilgan; Noto'g'ri javob va ma'lumot berilgan; Umumiy javob yozilmagan.	4-7
				0-3

Foydalanilgan asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yxati

1. Abdullayev X.A. O'zbekiston tuproqlari. T., 1973.
2. Abdullayev X.A., Tursunov L.T. Tuproqshunoslik asoslari. T. 1994
3. Askar Nigmatov. Tabiiy geografik fanlarning nazariy muammolari. -T.: «Fan va texnologiya», 2010. - 202 b.
4. Askar Nigmatov. Tabiiy geografik fanlarning nazariy muammolari. -T.: «Fan va texnologiya», 2010. - 202 b.
5. Askar Nigmatov. Tabiiy geografiya va geozologiya. -T.: «Nasr»», 2018. - 220 b.
6. Askar Nigmatov. Tabiiy geografiya va geozologiya. -T.: «Nasr»», 2018. - 220 b.
7. Bahodirov M., Rasulov A. «Tuproqshunoslik», T. O'qituvchi, 1975
8. Baratov A. Geologiya asoslari va geomorfologiya. -Namangan, - 81 bet.
9. Baratov A. Geologiya asoslari va geomorfologiya. -Namangan, - 81 bet.
10. Boboxo'jayev I.I., Uzoqov P. «Tuproqshunoslik» T. «Mehnat» 1995.
11. Савельев Е.А. Гляциология. - М.: МГУ, 1991
12. Fatkullayev G' A., Husanov S.T. Tarixiy geologiya va paleontologiya asoslari. — T.: O'AMENT, 2004.
13. Irgashev Yu., R.Eshbayev. Geologiya va geomorfologiya. -T.: "Fan va texnologiya", 2013, 208 bet
14. Isomov O.I., Shorahmedov S.H.S.H. Umumiy geologiya. — T.: «O'qituvchi», 1971.
15. Lange O.K. Geologiyaga kirish. — T.: 1962.
16. Nigmatov A.N. va boshqalar. Barqaror rivojlanishning geoeologik jihatlari. - T.: «Universitet», 2006. - 120 b.
17. Pankov M.A. Tuproqshunoslik. T. UzSSR «O'rti va oliy maktab» Davlat nashriyoti, 1963.
18. Pankov M.A., Pankova Z.N. Tuproq eroziyasi va unga qarshi kurash chorlari. T. O'zbekiston, 1965.
19. Qurbonov A.S. Geologiya. — T.: «O'qituvchi», 1992.
20. Shorahmedov Sh.Sh. Umumiy va tarixiy geologiya. — T.: «O'qituvchi», 1985.
21. Umumiy gidrologiya va iqlimshunoslik / o'quv qo'llanma: Yunusov G' X., Ziyayev R.R.: «Barkamol fayz media» nashriyoti, 2018-yil. - 360 bet.
22. Umumiy gidrologiya va iqlimshunoslik / o'quv qo'llanma: Yunusov G' X., Ziyayev R.R.: «Barkamol fayz media» nashriyoti, 2018-yil. - 360 bet.
23. Vahobov H. va boshqalar. Umumiy yer bilimi. T.: «Bilim» nashriyoti, 2005. -256-b
24. Vahobov H. va boshqalar. Umumiy yer bilimi. T.: «Bilim» nashriyoti, 2005. -256-b
25. Vahobov H. va boshqalar. Umumiy yer bilimi. T.: «Bilim» nashriyoti, 2005. -256-b

26. Xolboyev F.R., D.A. Azimov, E.Sh. Shemazarov. Zoogeografiya. - T.: «Barkamol fayz media», 2018, 216 bet.
27. Zokirov S.H.S. Landshaftshunoslik asoslari. "Universitet", 1994.
28. Zokirov S.H.S., Boymirzaev K. M. Landshaftshunoslik asoslari. Namangan 2009.
29. Zokirov S.H.S., Egamov B.Y. Geografiya tarixi: Eritosifandan Koshg'atigacha. - T., "Chashmalarprint", 2012.
30. Абдиева З.А. География фанида ноанъанавий дарс усулларида фойдаланиш. - Навоий, 2003.
31. Абдуганиев И. География дарсларида таълимнинг техника воситаларидан фойдаланиш. -Т.: «Ўқитувчи», 1990.
32. Абдурахманов Г. М. и др. Биогеография. - М.: Академия. 2003. 474 с.
33. Азизов А.А., Акиншина Н.Г., Нинонов Б.Э. Барқарор таракқиёт таълими. Ўқув – услубий қўлланма. –Т., 2009.
34. Басик С.Н. Общая топонимика. – Минск: БГУ, 2008. – 168с.
35. Ваҳобов Х., Зайнутдинов А. География ўқитиш методикаси. 1-қисм Маърузалар матни. -Т.: Университет, 2000.
36. Воронов А.Г. Биогеография. - М.: МГУ, 1987, 264 с.
37. Второв П.П., Дроздов Н.Н. Биогеография. -М.: Владос-пресс, 2001, 303 с.
38. Гадов К., Бердиева С. Узбек география фани фидойилари. - Т.: Ўзбекистон, 2015.
39. Голубев Г.Н. Гидрология ледников. -Л.: Гидрометеозидат, 1976.
40. Ешбоев Р.Е. Геология, геоморфология ва тупроқшunoslik. 2002й. -111-бет.
41. Зокиров Ш.З. Ландшафтшunoslik асослари. –Тошкент, Университет нашриёти, 2010. -158 б.
42. Зокиров Ш.С. Антропоген ва амалий ландшафтшunoslik. –Т.: «Университет», 1998. –68 б.
43. Зокиров Ш.С. Кичик ҳудудлар табиий географияси. = Т.: «Университет», 1999. – 120 б.
44. Зокиров Ш.С., Топов Х.Р. География тарихи. Бухоро, "Дурдона", 2015.
45. Калесник С.В. Очерки гляциологии. -М.: Географиз, 1963.
46. Калесник С.В. Умумий Ер билими киска курси. - Т.: 1966. -300 б
47. Костенко Н.П. Геоморфология. – М., 1985. – 182 с.
48. Қараев С., Топонимика. –Т.,1978. – 32 б.;
49. Қодиров Э.В., Шерматов М.Ш., Акбаров Х.А., Мовлонов Э.В., Одилов А.А. Табиий муҳитни муҳофазалашнинг геозкологик асослари. –Т., 1999. – 19-б.
50. Қурбонийёзов Р. География таълими методикаси. -Т.: Университет, 1992.
51. Қурбонийёзов Р. География таълими методикаси. -Урганч, 2002.
52. Қурбонийёзов Р. Умумий табиий география. –Т.:«Университет», 2000.–121 б.
53. Мильков Ф.Н. Общее землеведение. - М.: Высшая школа, 1990.
54. Мурзаев Э. М. Топонимика и география. – М.: Мысль, 1995.
55. Нigmatov A., Mусaeв Ж. Геозкология асослари ва табиатдан фойдаланиш. – Т.: «Niso poligraf», 2017.– 120 б.
56. Нigmatov A.Н., Шивалдова Н.С., Султонов Р.Н. Барқарор ривожланишнинг экологик жihatлари // Қўлланма. – Т.: Ўзбекистон, 2004.
57. Петров Ю. В. [ва бoshq.] Иқлимшunoslik. Ўзр олий ва ўрта-махsus таълим вазирлиги. — Т.: Ношир, 2010. 168-б.
58. Петров Ю.В., Эганбердиев Х.Т., Ҳолматжанов Б.М. Метеорология и климатология. — Т.: Изд-во НУУЗ, 2005
59. Расулов А.Р., Ҳикматов Ф.Х., Умумий гидрология. -Тошкент: Университет, 1995. -175 б.

60. Расулов А.Р., Хадимов Ф.Х., Айтбаев Д.П. Гидрология асослари. Тошкент: Университет, 2003. - 327 б.
61. Рафиков А.А. Геозология асослари. - Т.: «ЎзМУ нашриёти», 2000. - 68 б.
62. Рўзиева Д., Усмонбоева М., Холикова З. Интерфол методлар: моҳияти ва қўлланилиши. Т.: ТДПУ, 2013.
63. Савцова Т.М. Общее землеведение. - М.: Академия, 2003.
64. Солиев А.С. Илмий тадқиқот асослари. Магистр ва аспирантлар учун қўлланма. - Т.: «ЎзМУ нашриёти», 2003. - 50 б.
65. Солиев А.С. Илмий тадқиқот асослари. Магистр ва аспирантлар учун қўлланма. - Т.: «ЎзМУ нашриёти», 2003. - 50 б.
66. Сулакова С.С. Общее землеведение. - М.: Недра, 1987.
67. Теория и методология географической науки / А. Г. Исаченко. - М.: Академия, 2004. - 400 с.
68. Теория и методология географической науки / А. Г. Исаченко. - М.: Академия, 2004. - 400 с.
69. Туреунов Х.Т. Экология ва барқарор ривожланиш. - Т., 2009.
70. Хасанов И., Ғуломов П. Ўзбекистон табиий географияси. - Тошкент, 2006.
71. Шубаев Л.П. Умумий Ер билими. Т.: Ўқитувчи. - 1975, 388 б.